

Knelpuntenbrief gegevensdeling NPD

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Aan de minister van SZW en de minister voor APP
Mevrouw C.E.G. van Gennip en mevrouw C.J. Schouten
Postbus 90801 2509 LV DEN HAAG

Datum: 22 mei 2024

Geachte mevrouw Van Gennip, mevrouw Schouten,

In navolging van de Kabinetsreactie op de Staat van de Uitvoering¹, waarin de versnellingsaanpak werd belicht, heeft de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer u op 25 oktober 2023 verzocht om een zorgvuldige inventarisatie en analyse van knelpunten inzake gegevensdeling van het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD).

In december jl. heeft het NPD aan alle ruim 80 aangesloten organisaties gevraagd in welke mate zij knelpunten in gegevensdeling ervaren, aanvullend op een eerdere inventarisatie. Bijgevoegd vindt u een niet-limitatief overzicht met in totaal 79 knelpunten van 21 NPD-organisaties. De overige organisaties hebben geen knelpunten aangeleverd. Zij ervaren deze niet of brengen ze bijvoorbeeld via een ander lopend initiatief in kaart, zoals in de Stand van de Uitvoering² en de taskforce gegevensdeling van het ministerie van Justitie en Veiligheid³. Voor een kleine groep, veelal kleinere organisaties, bleek de uiterste aanleverdatum helaas niet haalbaar.

Deze inventarisatie is zorgvuldig uitgevoerd door te bevragen op welke stappen al zijn gezet, het betrekken van de opdrachtgever en de actuele stand van zaken rondom de oplossing van het knelpunt. Hieronder lichten we het belang van gegevensdeling, de rol van NPD en mogelijke vervolgstappen toe. We stellen het op prijs als u deze appreciatie kan opnemen in uw aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer.

¹ Kamerstuk 29362-336 d.d. 16 juni 2023

² Elke uitvoeringsorganisatie stelt jaarlijks een Stand van de Uitvoering op waarin ze rapporteren over knelpunten in de uitvoering

³ Binnen het ministerie van Justitie en Veiligheid is een eigen taskforce gegevensdeling opgericht waar knelpunten in veiligheidsdomein al zijn meegenomen. Niet alle organisaties uit dit domein hebben daarom knelpunten aangeleverd voor de NPD-inventarisatie. Bijvoorbeeld omdat gegevensdeling niet openbaar mag worden gemaakt in verband met veiligheid en geheimhouding over bepaalde soort gegevens

Het belang van gegevensdeling

Het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD) wil de dienstverlening voor burgers en bedrijven in Nederland graag verbeteren en het vertrouwen in de overheid herstellen. Een belangrijk initiatief hierbij is de versnellingsaanpak gegevensdeling. Deze aanpak draait om de vraag hoe gegevens vaker én sneller kunnen en mogen worden gedeeld.

Het NPD bestaat uit meer dan 80 publieke dienstverleners. In meer of mindere mate delen zij gegevens met elkaar of met private partijen. Het primaire doel: de burger en ondernemer te ontzorgen met steeds toegankelijke, efficiëntere en kwalitatievere dienstverlening. Door gegevens te delen en juist te verwerken kunnen dienstverleners er bijvoorbeeld voor zorgen dat mensen niet meermaals dezelfde informatie hoeven aan te leveren bij dezelfde óf verschillende publieke dienstverlener(s). Bovendien helpt gegevensdeling ook bij het efficiënter en effectiever opsporen en voorkomen van criminaliteit. Of is gegevensdeling nodig om tijdig de juiste subsidies, toeslagen of uitkeringen toe te kennen, of om de juiste vergunningen te kunnen verlenen.

Veel gegevens worden al op de juiste manier gedeeld en verwerkt. Maar publieke dienstverleners kampen ook met uitdagingen: soms kunnen of mogen gegevens simpelweg niet gedeeld worden. Hierdoor krijgen burgers en bedrijven nog steeds te maken met verschillende overheidsdiensten, terwijl we juist toe willen naar het ervaren van één overheid. Daarom ontwikkelt het NPD samen met diverse departementen continue stappen ter verbetering van de dienstverlening.

De versnellingsaanpak gegevensdeling van het NPD

Het NPD heeft in 2022 de versnellingsaanpak (zie bijlage 2) in het leven geroepen om knelpunten die publieke dienstverleners ervaren op het gebied van gegevensdeling sneller op te lossen, op meerdere niveaus zoals op uitvoeringsniveau als op beleidsniveau. Het NPD werkt hiervoor samen met het programma Werk aan Uitvoering en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie en Veiligheid aan de inrichting van zogeheten 'fast-lanes'. Zo komen we samen sneller tot oplossingen op korte en lange(re) termijn.⁴

Daarvoor is betrokkenheid en doelgerichte actie nodig van bewindspersonen, departementen, publieke dienstverleners en andere betrokken partijen. Deze samenwerking wordt als positief ervaren en krijgt steeds meer vorm. In juli 2023 is een aantal bewindslieden, bestuurders en de voorzitter van de AP bijeengekomen om hierover te spreken en nadere invulling aan te geven. De daadwerkelijke implementatie van de versnellingsaanpak kost tijd. Hierbij zijn ook kleine stappen van belang. Deze inventarisatie is zo'n stap. Het geeft de diversiteit van de knelpunten weer, brengt mogelijke oplossingsrichtingen in kaart en laat de noodzaak en wensen voor een verbetering van gegevensdeling voor de toekomst zien. Een unicum. Niet eerder hebben publieke dienstverleners een dergelijke inventarisatie gemaakt om op alle terreinen te kijken waar het nu echt knelt. En waar we de oplossing in kunnen vinden.

In de versnellingsaanpak van het NPD worden meerdere problemen geschetst en diverse

⁴ Het NPD werkt binnen de versnellingsaanpak langs de lijnen van de realisatie van de Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) en het daarin opgenomen Federatief Datastelsel (FDS) als doorontwikkeling van het huidige stelsel van basisregistraties.

oplossingsrichtingen voorgesteld. Uit de inventarisatie van de knelpunten blijkt dat het niet altijd eenvoudig is om wet- en regelgeving snel aan te passen. Soms duren deze trajecten jaren. Ook zien wij dat huidige wetten vaak gericht zijn op specifieke sectoren, domeinen of zelfs individuele organisaties, waardoor ze niet goed aansluiten op maatschappelijke behoeften en diensten voor burgers en bedrijven. Discussies gaan daarom te vaak over de rollen van organisaties en terughoudendheid bij interpretatie van wetgeving rondom gegevensdeling, in plaats van over maatschappelijke waarde. Daarnaast kan het lastig zijn te bepalen welk departement bij domeinoverstijgende vraagstukken de regie moet voeren om tot snelle oplossingen te kunnen komen. En discussiëren publieke dienstverleners en departementen over de interpretatie van de AVG en welke privacy-afwegingen moeten en mogen worden gemaakt.

Zowel departementen als publieke dienstverleners zijn zich zeer bewust van de grote verantwoordelijkheid die het verzamelen, beheren en delen van deze aanzienlijke hoeveelheden data met zich meedraagt. Gegevensdeling is geen doel op zich, maar kan de dienstverlening aanzienlijk verbeteren en taakuitvoering van publieke dienstverleners bevorderen. Maar het vergt ook privacybescherming, doelbinding, juridische grondslagen en goede beveiliging van data. Het goede gesprek is dan ook enorm belangrijk. Met de uitvoering, departementen en de politiek, maar ook met de Autoriteit Persoonsgegevens.

Het ontbreken van juridische grondslagen in wet- en regelgeving is het grootste probleem

Het NPD ziet een aantal rode draden die uit de inventarisatie van knelpunten naar voren komt, die ook overeenkomen met de problemen die zijn geschetst in de versnellingsaanpak van het NPD:

- Complexiteit in wet- en regelgeving leidt tot uitvoeringsproblematiek. Er is vereenvoudiging van wet- en regelgeving nodig.
- Verreweg de meeste knelpunten zijn juridisch van aard. Het gaat met name om het ontbreken van wettelijke grondslagen in wet- en regelgeving dat vaak samenhangt met het vraagstuk of gegevens wel mogen worden gedeeld (AVG).
- Er kan niet altijd invulling worden geven aan de maatschappelijke urgentie om burgers en ondernemers te ondersteunen bij hun hulpvragen, zoals we zien in de schuldenproblematiek waar diverse domeinen en partijen voor hulpaanbod meer samen zouden moeten werken. Er is niet voorzien in een wettelijke grondslag om dit aan te pakken.
- Binnen en tussen organisaties spelen ook technische vraagstukken een rol waardoor gegevens niet altijd kunnen worden gedeeld. Het is bijvoorbeeld soms juist nodig om maatwerk toe te kunnen passen bij koppeling van gegevens en geen gebruik te maken van standaarden. Ook is er sprake van begripsdefinities die teveel van elkaar verschillen waardoor gegevens niet overeenkomen en niet kunnen worden gedeeld, zoals bij het partnerbegrip.
- Ook worden moeilijkheden ervaren bij interdepartementale en domeinoverstijgende samenwerking, zoals regievoering en de inzet van wetgevingscapaciteit.
- De thema's die het meeste terugkomen in de inventarisatie zijn:
 - Schuldenproblematiek;
 - Niet-gebruik van inkomensvoorzieningen;
 - Handhaving en fraudebestrijding;
 - Eenmalige inwinning van gegevens versus meervoudig gebruik daarvan;
 - Tijdigheid en kwaliteit van de aangeleverde gegevens;
 - Beperkingen in de digitale infrastructuur binnen en tussen organisaties.

Voorbeeld UWV en DJI – complexiteit in wetgeving leidt tot uitvoeringsproblematiek

Complexiteit gegevensverstrekkingen socialezekerheidsrechten gedetineerden

De wet socialezekerheidsrechten gedetineerden (WSG) regelt dat personen in detentie worden uitgesloten van het recht op een uitkering. Zij worden namelijk al door de Staat voorzien in de kosten van levensonderhoud. Daarnaast regelt de wet dat een uitkering wel wordt toegekend in die gevallen waarin het hoofdverblijf niet binnen een justitiële inrichting is. Dit moet de betreffende persoon zelf melden bij UWV op basis van de inlichtingenplicht. Gebleken is dat dit niet altijd mogelijk was en dat het proces rondom detentiemeldingen sluitend is en daarom tot problemen kan leiden. UWV ervaart de uitvoering van de wetgeving als complex en lastig oplosbaar. Zo ontvangt UWV op dit moment alleen bij de start van de detentie een melding. Deze gedetineerde kan vanaf dat moment verschillende fases van detentie doorlopen - die elkaar ook weer kunnen afwisselen - die het recht op een uitkering kunnen beïnvloeden. Dit geldt ook voor een eventueel toegekend verlof. UWV is op dit moment veelal afhankelijk van meldingen van betrokkenen, familie of bewindvoerders om tussentijdse wijzigingen te verwerken. Indien de informatie niet tijdig kan worden verstrekt of niet volledig is, kan dat leiden tot onterecht uitbetaald uitkeringen, terugvorderingen en mogelijk schulden bij gedetineerden. Het is daarom belangrijk dat de juiste informatie over de soort en duur van detentie tijdig wordt uitgewisseld tussen UWV en DJI.

Dit knelpunt is al enkele jaren bekend. Ook heeft UWV dit probleem onder andere (uitgebreid) in de eigen knelpuntenbrieven van 2021 en 2022 genoemd. In het verleden is het niet altijd goed gegaan en dat heeft tot intensieve verbetertrajecten geleid. UWV ontvangt vooralsnog te weinig gegevens om de fases van detentie en recht op uitkering goed en tijdig te kunnen verwerken.

Op dit moment worden gesprekken met SZW en DJI gevoerd om tot verbeteringen te komen en is er een werkgroep in het leven geroepen waarin DJI, Inlichtingenbureau, SVB, SZW en UWV aan deelnemen. In deze werkgroep worden relevante onderwerpen/issues besproken.

Dit voorbeeld illustreert dat wetgeving in dit geval te complex is om goed uitgevoerd te worden. Daarom is het belangrijk om bij wetgevingstrajecten altijd vanaf het begin samen met de uitvoering de mogelijkheden goed te onderzoeken en waar mogelijk versneld op te lossen.

De rol van Kamerleden bij de oplossingsrichting

Naar aanleiding van deze inventarisatie is de commissie van plan te vragen wat de Kamer kan doen om de knelpunten op te lossen of oplossingen te versnellen. U kunt meegeven dat deze lijst een diversiteit aan knelpunten weergeeft op het gebied van gegevensdeling. De structurele aanpak om knelpunten op te lossen en te voorkomen ligt niet alleen in het oplossen van deze individuele knelpunten. Daar is meer voor nodig.

De NPD heeft het initiatief genomen enkele voorstellen voor de rol van de Kamer hieronder op te nemen en maakt het de Kamerleden mogelijk om deze dilemma's gezamenlijk te bespreken. Denk aan de (extra) inzet van instrumenten als een dialoog, rondetafelgesprek, werkbezoek of technische briefing. Maar ook door op verschillende momenten in het wetgevingsproces alert te zijn op de aanwezigheid van juridische grondslagen voor gegevensdeling. Ten eerste door in de rol als medewetgever in initiatiefwetsvoorstellen de benodigde grondslagen vooraf te bespreken met de uitvoering. En ten tweede door bij de behandeling van wetsvoorstellen in uw Kamer scherp te zijn op de aanwezigheid van deze grondslagen en de uitvoerbaarheid van de wet op het gebied van gegevensdeling.

Samen op weg naar oplossingen

Dienstverleners zien grote kansen, maar ook dilemma's in het domein van gegevensdeling. Om dit voldoende bespreekbaar te maken en gezamenlijk oplossingen mogelijk te maken, benadrukt het NPD het belang van het voeren van de dialoog. Dit kan gaan over grote maatschappelijke dilemma's, maar ook over kleine doch snelle stappen in de versnelde aanpassing van wet- en regelgevingen. Het NPD nodigt Kamerleden, politici en beleidsdepartementen graag uit om in gesprek te gaan en in actie te komen. Gezamenlijk kunnen we waardevolle stappen zetten.

Tenslotte

Graag ga ik met u het gesprek aan hoe we samen verder vorm kunnen geven aan oplossingen.

Met vriendelijke groet,

Namens de publieke dienstverleners van Nederland,

Voorzitter Netwerk van Publieke Dienstverleners
Lid Raad van Bestuur UWV

Dienst Uitvoering Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap
CIBG
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Immigratie- en Naturalisatiedienst
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Dienst Toeslagen
Ministerie van Financiën
Dienst Justitiële Inrichtingen
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Raad voor de Kinderbescherming
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Centraal Justitieel Incassobureau
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Belastingdienst
Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Douane
Ministerie van Financiën